

Doc. dr Bohdan Kaczmarek

Zakład Filozofii i Teorii Polityki INP UW www.teoriapolityki.pl

E-mail b.kaczmarek@uw.edu.pl oraz bohdan@kaczmarek.edu.pl

Strona: www.kaczmarek.edu.pl

Dyżur w środy w godz. 13.00 – 14.15, p. 208 INP

Koncepcje władzy /Wybrane modele teoretyczne/

Zarys problematyki i literatura do zajęć na I roku studiów politologicznych II stopnia

Semestr letni 2017/2018

1. Kontrowersje wokół rozumienia władzy – podstawowe osie sporów – wprowadzenie i repetytorium

*Główne stanowiska teoretyczne i metodologiczne oraz spory w pojmowaniu władzy, *Kauzalny charakter władzy, *Problem statusu ontologicznego władzy, relacyjności a funkcjonalności, poznawalności, konfliktowości władzy, problem związku władzy z przemocą, *Władza a stanowisko emergentnego strukturalizmu socjologicznego, *Paradygmaty władzy, *Główne ujęcia, definicje i metafory władzy, *Asymetria i kontrasymentria stosunku władzy, *Zakres, zasięg, siła i moc oraz formy władzy, *Środki walki o władzę a środki sprawowania władzy, *Koszty władzy, miary jej efektywności i skuteczności, *Bariery i ograniczenia władzy, *Fluktuacja i alternacja władzy, *Podmioty władzy, władza a panowanie, model plenipotentu w interpretowaniu władzy *Władza a interesy i ich artikulacja, *Mechanizmy krystalizacji grup interesu a władza

Literatura podstawowa

a/ B. Kaczmarek „Polityka – problem władzy, czy problem własności. Własność jako przesłanka władzy”, s.127-138, w: B.Kaczmarek /red./ Metafory polityki 2, Warszawa 2003

b/ T. Ball „Władza”, w: R.E. Goodin. P. Pettit /red./ Przewodnik po współczesnej filozofii politycznej”, Warszawa 1998

Literatura uzupełniająca

c/ Sz. Wróbel „Władza i rozum. Stadia rozwojowe krytycznej teorii społecznej”, Poznań 2002, r. 1

d/ J.J. Wiatr „Socjologia polityki”, Warszawa 1999, r. IV

e/ B. Kaczmarek „Polityka jako proces artikulacji interesów”, w: B. Kaczmarek/red./ „Metafory polityki”, Warszawa 2001

f/ R. Herbut „Interes polityczny jako kategoria politologiczna”, w: A.W. Jabłoński, L. Sobkowiak „Studia z teorii polityki” t.I, Warszawa 1996

g/ P.A. Sabatier „Przynależność do grup interesów a ich organizacja: przegląd teorii”, w: J. Szczupaczyński /wybór i opracowanie/ „Władza i społeczeństwo”, Warszawa 1995

h/ M. Olson „Dobra publiczne i problem „pasażera na gapę”, w: A. Jasińska-Kania, L.M. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski /red./ Współczesne teorie socjologiczne”, Warszawa 2006, t. I

2. Tzw. główny nurt teorii władzy – koncepcje relacyjne: behawioralne i normatywne

*Koncepcja władzy M. Webera a inne relacyjne interpretacje władzy *Behawioralizm w anglosaskiej nauce o polityce *Kontrowersje wokół terminologii i założeń kierunku *Podstawowe problemy behawioralnej analizy władzy *Wybrane behawioralne definicje władzy *Koncepcje H. Lasswella i R. Dahla *Nurt główny i poboczny w refleksji nad władzą *Wzorce władzy *Wpływ i przyczynowość, formy wpływu *Wpływ a polityka * Podstawowe formy władzy: wpływ korekcyjny – siła i manipulacja i perswazyjny – nadawanie znaczeń i uprawomocnienie *Rozwinięte formy władzy - panowanie poprzez ograniczenie /przymus i zachęta/ oraz panowanie poprzez formacje dyskursywne /władza ekspercka i kierowanie/ *Behawioralne i relacyjne a normatywne koncepcje władzy *Normatywne a realne rozmiary władzy *Władza realna i potencjalna *Urealnienie i ufaktycznienie władzy *Psychospołeczne interpretacje władzy i jej patologii: ukryta dominacja, nadużywanie władzy, władza a świadczenie korzyści i wyzysk w stosunkach międzyludzkich, władza jako uzależnienie

Literatura podstawowa

a/ J. Scott „Władza”, Warszawa 2006, zwłaszcza r. 1

b/ R. A. Dahl, B. Stinebrickner „Współczesna analiza polityczna”, Warszawa 2007, r.1, 2, 3, 5

c/ L. Porębski „Behawioralny model władzy”, Kraków 1996, zwłaszcza r. I – III

Literatura uzupełniająca

d/ L. Porębski „Między przemocą a godnością. Teoria polityczna Harolda D. Lasswella”, Kraków 2007, r. 1, 2, 6

e/ J. Węgrzecki „Wpływ, autorytet, dominacja. Teorie władzy i ich struktura”, Warszawa 2011, r. I.1 – I.4

f/ K. Pałeczki „Wprowadzenie do normatywnej teorii władzy politycznej”, w: B. Szmulik, M. Żmigrodzki „Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie”, Lublin 2002

g/ K. Pałeczki „Prawo, Polityka, Władza”, Warszawa 1988

h/ M. Weber „Polityka jako zawód i powołanie”, Warszawa 1987

i/ M. Weber „Gospodarka i społeczeństwo Zarys socjologii rozumiejącej”, Warszawa 2002, księga pierwsza, r. III.1 – III.5

j/ A.Y.Lee-Chai, J.B.Bargh /red./ „Władza Pokusy i zagrożenia”, Gdańsk 2009, wybrane problemy z r. 3, 4, 5, 6, 11, 13

k/ B. Russel „Władza Nowa analiza społeczna”, Warszawa 2001

l/ J. Miroński „Władza i polityka w przedsiębiorstwie Zarządzanie przez wpływ”, Warszawa 2000

l/ J. Wawerska – Kus, J. Kus „Władza jako uzależnienie”, w: B. Kaczmarek (red.) „Metafory polityki 3”, Warszawa 2005

3. Ewolucja behawioralnej koncepcji władzy i jej krytyka

* Trzy typy teorii władzy – jednowymiarowe, dwuwymiarowe i trójwymiarowe * Władza a interesy i decyzje * Konflikt utajony i interes obiektywny a władza * Radykalna koncepcja władzy Lukesa * Władza a struktura społeczna

Literatura podstawowa

a/ P. Bachrach, M.S. Baratz „Władza, władza prawomocna, wpływ i siła”, w : M. Ankiewicz „Władza i polityka Wybór tekstów we współczesnej politologii zachodniej”, Warszawa 1986

b/ J. MacGregor Burns „Dwie cechy władzy”, w: j.w.

c/ S. Lukes „Władza w ujęciu radykalnym”, w: A. Jasińska-Kania, L.M. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski /wybór i opracowanie/ „Współczesne teorie socjologiczne”, tom 1, Warszawa 2006

Literatura uzupełniająca

d/ P. Bachrach, M.S. Baratz „Decyzje i niedecyzje”, w: j.w

e/ Sz. Wróbel „Władza i rozum”, Poznań 2002, r. 1

f/ B. Hindess „Filozofie władzy Od Hobbesa do Foucaulta”, Warszawa – Wrocław 1999, r. 4

g/ Ł. Zamęcki „Władza w teorii Stevena Lukesa”, Warszawa 2007

h/ Ł. Zamęcki „ Polityka jako sprawowanie władzy w trzech wymiarach”, w: B. Kaczmarek /red./ „Metafory polityki 4”, Warszawa 2013

4. Tzw. klasyczna teoria władzy i aksjologiczne oraz etyczne uwikłania i uwarunkowania władzy

* Władza w perspektywie Y. Simona * Władza a dobro wspólne * Władza a wspólnota * Forma i treść dobra wspólnego * Dobro wspólne a zasady solidarności i pomocniczości * Dobro wspólne a sytuacja i interesy * Funkcje władzy * Zła sława władzy * Władza jako autorytet * Przemoc a władza * Roztropność a władza * Sumienie a władza * Męstwo a władza * Władza a służba społeczna * Polityka i sprawowanie władzy jako zawód a jako powołanie

Literatura podstawowa

a/ Y.R. Simon „Ogólna teoria władzy”, Kraków 1998

b/ J. Węgrzecki „Wpływ, autorytet, dominacja”, Warszawa 2011, r. II

c/ M. Weber „Polityka jako zawód i powołanie”, Warszawa 1987, lub fragmenty pod adresem:

<http://www.iphils.uj.edu.pl/~m.kuninski/MWeberPolityka.pdf>

Literatura uzupełniająca

c/ B. Sutor „Etyka polityczna”, Warszawa 1994, cz. A, r. I – III

d/ J. Baszkiewicz „Władza”, Wrocław 1999

5. Funkcjonalno – strukturalne i atrybutowe teorie władzy

*Konfliktowe a konsensualne koncepcje władzy *Teleologiczne a funkcjonalne rozumienia władzy
*Paradygmat analizy funkcjonalnej *Koncepcja władzy T. Parsonsa *Władza jako funkcja a władza jako relacja *Funkcje władzy *Władza jako funkcja systemów społecznych *Strukturalne podstawy władzy jako funkcji *Przesłanki, źródła i legitymacja władzy *Władza a własność *Władza ekonomiczna a własność *Własność jako całokształt stosunków ekonomicznych * Własność jako przesłanka władzy
*Funkcjonalizm a marksistowskie ujęcie władzy i własności *Władza a teoria aktora – sieci *Władza jako funkcja a władza jako służba społeczna

Literatura podstawowa

a/ A. Jasińska-Kania, L.M. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski /wybór i opracowanie/ „ Współczesne teorie socjologiczne”, tom 1, r. VII „Teorie systemu i funkcjonalizm”

b/ T. Parsons „System społeczny”, Kraków 2009, r. V

c/ J. Jakubowski „ Władza: czy gra o sumie zerowej?”, w: T. Buksiński /red./ „Idee filozoficzne w polityce”, Poznań 1998

Literatura uzupełniająca

d/ H. Białyszewski „Wstęp do wydania polskiego”, w: T. Parsons „Szkice z teorii socjologicznej”, Warszawa 1972

e/ J. Tittenbrun „Gospodarka w społeczeństwie Zarys socjologii gospodarki i socjologii ekonomicznej w ujęciu strukturalizmu ekonomicznego”, Poznań 2012, r. I.3, I.4

f/ S. Kozyr – Kowalski „Socjologia, społeczeństwo obywatelskie, państwo”, Poznań 1999, r. 2, 3, 4

g/ S. Kozyr – Kowalski „Przemiany stosunków własności a marksistowska teoria rozwoju społeczeństwa”, w: W. Wesołowski /red./ „Marksizm i procesy rozwoju społecznego”, Warszawa 1979

h/ B. Kaczmarek „Polityka – problem władzy czy problem własności. Własność jako przesłanka władzy”, w: B. Kaczmarek /red./ „Metafory polityki 2”,

i/ K. Arbiszewski „Splatając na nowo ANT. Wstęp do Splatając na nowo, to co społeczne”, w: B. Latour „Splatając na nowo to, co społeczne Wprowadzenie do teorii aktora – sieci”, Kraków 2010

j/ B. Latour „Polityka natury”, Warszawa 2009, wstęp M. Gduli, Streszczenie, r. I

k/ N. Luhmann „Systemy społeczne Zarys ogólnej teorii”, Kraków 2007, Wprowadzenie, r. I oraz G. Skąpska „Niklas Luhmann i teoria systemów społecznych Wstęp do wydania polskiego” i M. Kaczmarczyk „Radikalny funkcjonalizm Niklasa Luhmana na tle współczesnej teorii społecznej”

l/ J. Nocoń „Między tradycją a modernizacją. Przeobrażenia badań politologicznych w świetle neofunkcjonalizmu Jeffreya C.Alexandra”, Bydgoszcz 2010, r. 4

6. Koncepcje władzy strukturalnej i procesualnej

*Koncepcja władzy strukturalnej J. Staniszkis *Ewolucja władzy – malejące znaczenie władzy relacyjnej, wzrost znaczenia władzy strukturalnej *Władza globalizacji * Postkomunizm: władza systemu contra system władzy *Władza jako proces zawładnięcia *Sposoby i warunki istnienia władzy *Dyktat idei, dyktat formy, dyktat mocy * Władza a rewolucje intelektualne w Europie, miejsce Polski *Władza a sieciowa geopolityka * Dylematy ewolucji władzy Unii Europejskiej

Literatura podstawowa

a/ J. Staniszkis „Postkomunizm Próba opisu”, Gdańsk 2001, cz. II

b/ J. Staniszkis „Władza globalizacji”, Warszawa 2003, r. I i II

c/ J. Staniszkis „Zawładnąć Zarys procesualnej teorii władzy”, Warszawa 2012

Literatura uzupełniająca

d/ J. Staniszkis „O władzy i bezsilności”, Kraków 2006, s. 49 – 126

e/ J. Staniszkis „Antropologia władzy. Między Traktatem Lizbońskim a kryzysem”, Warszawa 2009, cz. I

7. Koncepcje władzy dyskursywnej, deliberatywnej, symbolicznej i performatywnej – komunikacyjne interpretacje władzy

*Koncepcje władzy M. Foucaulta *Władza jako dominacja *Dominacja ekonomiczna, dominacja nad poznaniem, językiem i wiedzą *Biowładza *Dyscyplina * Władza pastoralna * Władza – wiedza * Krytyczna teoria J. Habermasa a władza deliberatywna i dyskursywna * Władza a konsensualna teoria prawdy *Przemoc symboliczna i mechanizmy jej reprodukcji w ujęciu socjologii refleksyjnej P. Bourdieu * Performatywna koncepcja władzy B. Czarniawskiej * Władza ram i metafor – władza językowo – kognitywna *Hegemonia ideologiczna

Literatura podstawowa

a/ M. Foucault „Trzeba bronić społeczeństwa Wykłady w College de France, 1976”, Warszawa 1998,

b/ P. Bourdieu, J-C. Passeron “Reprodukcja Elementy teorii system nauczania”, Warszawa 2006, cz. I, cz. II, r. 4

c/ P. Bourdieu oraz L.J.D. Wacquant „Zaproszenie do socjologii refleksyjnej”, Warszawa 2001, cz. I r. IV

d/ J. Węgrzecki „Wpływ, autorytet, dominacja teorii władzy i ich struktura”, Warszawa 2011, r. III i IV

Literatura uzupełniająca

e/ B. Hindess „Filozofie władzy Od Hobbesa do Foucaulta”, Warszawa – Wrocław 1999, r. 5

f/ Sz. Wróbel „Władza i rozum Stadia rozwojowe krytycznej teorii społecznej”, Poznań 2002, r. 4 i 6

g/ B. Czarniawska „Trochę inna teoria organizacji Organizowanie jako konstrukcja sieci działań”, Warszawa 2010, r. 2 i 3

h/ G. Lakoff „Nie myśl o słoniu Jak język kształtuje politykę Obowiązkowa lektura dla myślących postępowo”, Warszawa 2011

i/ E. Laclau, Ch. Mouffe „Hegemonia i socjalistyczna strategia Przyczynek do projektu radykalnej polityki demokratycznej”, Wrocław 2007, zwłaszcza r. 1

j/ A. Bihr „Nowomowa neoliberalna”, Warszawa 2009

k/ A. Gramsci „Nowoczesny Książę”, „Pisma wybrane”, tom 1, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1961,
<http://www.filozofia.uw.edu.pl/skfm/publikacje/gramsci05.pdf>

l/ J. Kurowicki „Figury i maski w praktykach ideologicznych”, Warszawa 2013

TEMATYKA REFERATÓW – przykładowe propozycje:

1. Model podstaw władzy. Władza a własność
2. Behawioralne koncepcje władzy oraz krytyka koncepcji behawioralnych przez S. Lukesa i jego radykalna koncepcja władzy
3. Normatywna koncepcja władzy K. Pałeckiego
4. Psychologiczne interpretacje władzy, jej nadużywania i uzależnień od władzy
5. Tzw. klasyczne koncepcje władzy na przykładzie interpretacji Y. Simona i B. Sutora
6. Koncepcja władzy T. Parsonsa
7. Funkcjonalne i neofunkcjonalne koncepcje władzy, w tym ujęcia Luhmana i Alexandra
8. Interpretacja władzy w koncepcji ANT B. Latoura
9. Władza strukturalna w nawiązaniu do koncepcji J. Staniszkis
10. Władza procesualna i jej kulturowe zakorzenienie w interpretacji J. Staniszkis
11. Władza jako hegemonia kulturowa i ideologiczna, koncepcje A. Gramsciego a także E. Laclau’a i Ch. Mouffe.
12. Figury i maski władzy w praktykach ideologicznych
13. Koncepcje władzy M. Foucaulta
14. Władza symboliczna w nawiązaniu do P. Bourdieu
15. Władza ram i metafor G. Lackofa i władza nowomowy A. Bihra
16. Krytyczna teoria J. Habermasa a władza deliberatywna i dyskursywna
17. Koncepcje władzy w teoriach zarządzania i ich funkcje ideologiczne
18. Performatywna koncepcja władzy w nawiązaniu do interpretacji B. Czarniawskiej

UWAGI

Zajęcia mają charakter seminaryjny. Ich podstawa jest przestudiowana wybrana literatura. Przedmiot kończy się zaliczeniem na ocenę. Ocena będzie wystawiana na podstawie obecności i aktywności na zajęciach, przedstawienia i poddania dyskusji na zajęciach referatu na wybrany temat z programu zajęć oraz zaliczenia kolokwium końcowego wg schematu - referat lub praca pisemna oraz aktywność na zajęciach 50%, kolokwium końcowe 50%.